ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Dagmar Nygrínové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobce: **S. S.,** zast. JUDr. Vladimírem Boleslavem, advokátem, se sídlem Praha 5, Plzeňská 70, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení,** se sídlem Praha 5, Křížová 25, o starobní důchod, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 26. 1. 2006, č. j. 3 Cad 49/2005 – 17,

takto:

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26. 1. 2006, č. j. 3 Cad 49/2005 – 17, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Rozhodnutím ze dne 24. 8. 2005 č. X, zamítla žalovaná Česká správa sociálního zabezpečení žádost žalobce o starobní důchod pro nesplnění podmínek ustanovení § 29 zákona č. 155/1995 Sb. V odůvodnění rozhodnutí je uvedeno, že podle § 31 odst. 3 zákona č. 155/1995 Sb. v platném znění přiznání starobního důchodu podle § 31 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. v platném znění, vylučuje nárok na starobní důchod podle § 29 zákona č. 155/1995 Sb. Rozhodnutím ze dne 13. 10. 2003 byl žalobci přiznán od 24. 9. 2003 starobní důchod podle § 31 zákona č. 155/1995 Sb.

Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce žalobu, v níž namítal, že splnil všechny podmínky pro vznik nároku na předčasný starobní důchod, neboť do důchodu odešel necelé dva roky před dovršením důchodového věku a před tím byl 6 měsíců nezaměstnaný. Návrh na přiznání starobního důchodu sepisovala úřednice Pražské správy sociálního zabezpečení v Praze 2, které předložil požadované doklady. Žalobce uvedl, že byl ujišťován, že bude mít nárok na vrácení procentní částky. Podivoval se nad tím, že do návrhu bylo uvedeno ustanovení § 31 zákona. Dovolával se dále toho, že není právnicky vzdělaný, a že předpokládal, že úřednice je dostatečně odpovědná k tomu, aby dělala řádně svou práci a nepoškozovala budoucí důchodce. Poukazoval na to, že celý život manuelně pracoval,

avšak nemá tak vysoký důchod, aby mohl měsíčně oželet 596 Kč. Uvedl dále, že nic neučinil a žádal, aby rozhodnutí žalované bylo přezkoumáno.

Městský soud v Praze po provedeném jednání rozsudkem ze dne 26. 1. 2006, č. j. 3 Cad 49/2005 – 17, žalobu zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Ve svém rozhodnutí vycházel z obsahu správního spisu. Po provedeném dokazování dospěl k závěru, že bylo nepochybně zjištěno, že žalobce uplatnil žádost o přiznání starobního důchodu podle § 31 zákona č. 155/1995 Sb. dne 8. 9. 2003 a rozhodnutím žalované ze dne 13. 10. 2003 mu byl tento důchod přiznán. Uvedené rozhodnutí je v právní moci, neboť žalobce proti tomuto rozhodnutí nepodal žalobu. Soud konstatoval, že za této situace nelze žalobci přiznat starobní důchod podle § 29 zákona č. 155/1995 Sb., neboť to tento zákon vylučuje. Dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí žalované bylo vydáno v souladu s právními předpisy. Nezbylo proto, než žalobu žalobce podle § 78 odst. 7 s. ř. s. zamítnout.

Proti tomuto rozsudku podal včas kasační stížnost žalobce (dále též jen stěžovatel) a současně požádal o ustanovení zástupce z řad advokátů. Namítal, že všechny zákonné podmínky pro přiznání předčasného starobního důchodu splnil. Návrh na důchod nesepisoval sám, ale sepisovala jej úřednice Pražské správy sociálního zabezpečení v Praze 2, které odevzdal všechny doklady. V dobré víře podepsal sepsanou žádost, avšak trvá na tom, že nežádal o trvalé snížení starobního důchodu, což je mu vnucováno. Za celého půl roku nezaměstnanosti dostal celkem 5027 Kč. Kdyby šel do důchodu okamžitě, dostal by 6062 Kč. Tímto přišel o 31 345 Kč, které nedostal. Navrhoval, aby napadený rozsudek Městského soudu v Praze byl zrušen a dovolával se spravedlivého vyřešení věci.

Nejvyšší správní soud usnesením ze dne 8. 6. 2007, č. j. 4 Ads 108/2006 – 40, ustanovil stěžovateli zástupce JUDr. Vladimíra Boleslava, advokáta, se sídlem Praha 5, Plzeňská 70.

Žalovaná se k podané kasační stížnosti nevyjádřila.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek Městského soudu v Praze z hledisek uvedených v § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody uvedenými v kasační stížnosti.

Z obsahu kasační stížnosti plyne, že ji stěžovatel podává z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Podle tohoto ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nezákonnosti, spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.

Nejvyšší správní soud po přezkoumání věci dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Z obsahu dávkového spisu bylo zjištěno, že stěžovatel, nar. 9. 1. 1944, požádal dne 8. 9. 2003 u Pražské správy sociálního zabezpečení, Praha 2, Ječná 29, o starobní důchod. Žádost je sepsána na stroji a na první straně žádosti je vepsáno „§ 31, starobní“. Na druhé straně žádosti v kolonce „doplňující údaje OSSZ určené pro ČSSZ“ je uvedeno: „Klient byl poučen a trvá na sepsání (§ 31)“ a tato kolonka je podepsána stěžovatelem. Na poslední straně žádosti je uvedeno, že stěžovatel žádal, aby mu byl důchod přiznán od 24. 9. 2003. Součástí žádosti je potvrzení Úřadu práce hlavního města Prahy, pobočka v Praze 2, ze dne 4. 9. 2003. Podle tohoto potvrzení skončil stěžovatel pracovní poměr dne 23. 3. 2003 a byl uchazečem o zaměstnání nepřetržitě evidovaným na Úřadu práce hl. města Prahy v době

od 24. 3. 2003 do 23. 9. 2003. Výplata hmotného zabezpečení mu byla zastavena dne 23. 9. 2003. Rozhodnutím ze dne 13. 10. 2003 byl stěžovateli přiznán od 24. 9. 2003 starobní důchod podle § 31 zákona č. 155/1995 Sb. ve výši 6062 Kč měsíčně. Podle evidenčního listu důchodového pojištění činila celková doba pojištění 43 roků a 90 dnů, po snížení náhradní doby pojištění na 80 %, doba pojištění činila 43 roků a 54 dnů. Do dosažení důchodového věku (9. 7. 2005) chybělo podle evidenčního listu důchodového pojištění 654 dnů. V dávkovém spise se dále nachází žádost o starobní důchod ze dne 18. 7. 2005. V žádosti je poznamenáno, že „trvá na sepsání“. Na to bylo vydáno přezkoumávané rozhodnutí.

Podle § 30 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. v jeho znění ke dni podání žádosti, tj. ke dne 8. 9. 2003, pojištěnec má nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku, jestliže a) získal dobu pojištění nejméně 25 let,

b) byl veden nepřetržitě po dobu nejméně 180 kalendářních dnů v evidenci uchazečů o zaměstnání u úřadu práce, a

c) ke dni uplynutí doby podle písmene b) do dosažení důchodového věku mu chybí nejvýše 2 roky.

Podle § 31 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. v jeho znění ke dni 8. 9. 2003, pojištěnec má nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku též, jestliže

a) získal dobu pojištění nejméně 25 let, a

b) do dosažení důchodového věku mu ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí nejvýše 3 roky.

Podle § 31 odst. 2 téhož zákona starobní důchod podle odstavce 1 se přizná nejdříve ode dne podání žádosti o přiznání tohoto důchodu. Podle § 31 odst. 3 téhož zákona přiznání starobního důchodu podle odstavců 1 a 2 vylučuje nárok na starobní důchod podle § 29 a 30.

Podle § 35 odst. 2 téhož zákona výše procentní výměry starobního důchodu, stanovená podle odst. 1 se pojištěnci, který po vzniku nároku na tento důchod do dosažení důchodového věku vykonával výdělečnou činnost a nepobíral přitom starobní ani plný invalidní důchod, přepočte po skončení této výdělečné činnosti na žádost tak, že se doba této výdělečné činnosti po dni, od kterého byl přiznán starobní důchod, přičte k době pojištění získané do vzniku nároku na tento důchod a současně se o tuto dobu zkrátí doba, za kterou se snižovala výše procentní výměry starobního důchodu podle odstavce 1. Ustanovení § 34 odst. 2 věty třetí platí zde obdobně.

V posuzované věci stěžovatel, nar. 9. 1. 1944, dosáhl důchodového věku podle § 32 odst. 1a a 2 zákona č. 155/ 1995 Sb., dne 9. 7. 2005 (důchodového věku 60 let dosáhl 9. 1. 2005 + 18 měsíců – 9. 7. 2005). Znamená to tedy, že v době, kdy se dostavil na Pražskou správu sociálního zabezpečení v Praze 2, tj. dne 8. 9. 2003, splňoval podmínky pro vznik nároku na starobní důchod podle § 30 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., neboť získal dobu pojištění 43 let, byl veden na úřadu práce nepřetržitě 180 dnů, a to od 23. 3. 2003 do 23. 9. 2003 (184 dnů) a ke dni uplynutí doby, tedy od 23. 9. 2003 do dosažení věkové podmínky pro vznik nároku na starobní důchod podle § 29. tj. do dne 9. 7. 2005, mu chybělo 654 dnů zaměstnání, tj. 1 rok a 289 dnů. Je tedy naprosto nelogické a nepochopitelné, proč by za této situace žádal o přiznání starobního důchodu podle § 31, když na takový důchod by mu vznikl nárok již 9. 7. 2002, v každém případě však i dne 23. 3. 2003 (den skončení zaměstnání), aniž by se musel evidovat na úřadu práce a pobírat nízké hmotné

zabezpečení. Uváží-li se, že starobní důchod přiznaný podle § 31 zákona vylučuje přiznání starobního důchodu podle § 29 a 30 zákona, pak skutečně údaj na žádosti stěžovatele ze dne 8. 9. 2003 o tom, že žádá o starobní důchod podle § 31, vzbuzuje vážné pochybnosti o jeho správnosti, když obsah této žádosti ze dne 8. 9. 2003 zcela nasvědčuje tomu, že stěžovatel žádal o starobní důchod podle § 30 zákona č. 155/1995 Sb. Již zcela bez významu je pak tzv. poučení stěžovatele ve znění „klient poučen a trvá na sepsání (§ 31)“. V daném případě by snad přicházelo v úvahu „poučení“ pouze v tom smyslu, že klient, ačkoliv splňuje podmínky pro přiznání výhodnějšího starobního důchodu podle § 30, trvá na přiznání starobního důchodu podle § 31, avšak i takové poučení by bylo zcela bez právního významu.

Celá situace se spíše jeví tak, jak ji předestřel žalobce v žalobě, u jednání před soudem i v kasační stížnosti, totiž že se dostavil v březnu 2003 na Pražskou správu sociálního zabezpečení, kde mu bylo sděleno, aby se evidoval u úřadu práce po dobu 180 dnů, aby mu vznikl nárok na výhodnější starobní důchod podle § 30. Hodlal-li by totiž stěžovatel požádat o starobní důchod podle § 31, mohl o takový důchod požádat hned dne 24. 3. 2003 (tedy po skončení pracovního poměru dne 23. 3. 2003), neboť pro tento typ důchodu nebyla předepsána a požadována evidence na úřadu práce, a již dne 9. 7. 2002 splnil pro tento typ důchodu předepsanou věkovou podmínku (nejméně 3 roky do dosažení důchodového věku, tedy do 9. 7. 2005).

Naskýtá se tedy otázka, jak postupovat v situaci, kdy se žalobce řídil pokyny Pražské správy sociálního zabezpečení, zajistil si všechny rozhodné podklady pro uplatnění žádosti o starobní důchod podle § 30, tyto doklady při sepisu žádosti dne 8. 9. 2003 předložil, avšak přesto s ním byla sepsána žádost o méně výhodný starobní důchod podle § 31, s „poučením“, které je ovšem v dané věci bez právního významu. Rozhodnutím ze dne 13. 10. 2003 mu byla tato dávka přiznána a stěžovatel proti jejímu přiznání nebrojil, přičemž uvedené skutečnosti jsou zjišťovány až v jiném řízení, a to v řízení o zamítnutí žádosti o starobní důchod podle § 29 zákona č. 155/1995 Sb., ovšem s odůvodněním, že právě starobní důchod přiznaný podle § 31 téhož zákona, brání tomu, aby byl přiznán starobní důchod podle § 29 zákona č. 155/1995 Sb.

Nejvyšší správní soud má především za to, že Pražská správa sociálního zabezpečení v Praze 2 nedostála své zákonné povinnosti, vyjadřující princip dobré správy, zakotvené v § 6 odst. 4 písmeno l) z. č. 582/1991 Sb., podle něhož okresní správy sociálního zabezpečení poskytují občanům a organizacím odbornou pomoc ve věcech sociálního zabezpečení. Pochybení Nejvyšší správní soud spatřuje v tom, že ačkoliv podle obsahu a připojených dokladů je žádost ze dne 8. 9. 2003 nutno považovat za žádost o starobní důchod podle § 30 zákona č. 155/1995 Sb., formálně byla tato žádost označena jako žádost o starobní důchod podle § 31 téhož zákona. Na uvedené pochybení Pražské správy sociálního zabezpečení nereagovala ani žalovaná Česká správa sociálního zabezpečení, a to ani v řízení zahájeném žádostí ze dne 8. 9. 2003, ani v řízení zahájeném žádostí ze dne 18. 7. 2005.

Podle § 56 odst. 1 písmeno b) zákona č. 155/1995 Sb. zjistí-li se, že důchod byl přiznán nebo je vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, a nebo byl přiznán od pozdějšího data, než od jakého náleží, důchod se zvýší nebo přizná, a to ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží, nejvýše však 3 roky nazpět ode dne zjištění nebo uplatnění nároku na důchod nebo jeho zvýšení.

Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že shora uvedený nesprávný postup Pražské správy sociálního zabezpečení i Českého správy sociálního zabezpečení ve svých důsledcích znamená neprávem odepřenou dávku důchodového pojištění, a to starobního důchodu

podle § 30, kterou měl stěžovatel podle obsahu žádosti ze dne 8. 9. 2003 pobírat od 24. 9. 2003. Za této situace měla žalovaná nejpozději na základě žádosti ze dne 18. 7. 2005 o starobní důchod podle § 29 zákona č. 155/1995 Sb. z úřední povinností postupovat, podle § 56 odst. 1 písmeno b) zákona č. 155/1995 Sb. a rozhodnout o přiznání dávky podle § 30 zákona č. 155/1995 Sb. a to ode dne 24. 9. 2003. Teprve poté mohla rozhodnout znovu o žádosti stěžovatele ze dne 18. 7. 2005.

Nejvyšší správní soud k tomu podotýká, že poučovací povinnost orgánu veřejné moci v řízeních, která vedou, je součástí základního práva na právní pomoc chráněného v článku 30 odstavec 2 Listiny základních práv a svobod, podle kterého má každý právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Rovněž je komponentem práva na spravedlivý proces podle čl. 36 Listiny. Poučovací povinnost v konkrétnější rovině pro oblast důchodového pojištění je pak zakotvena v již zmiňovaném ustanovení § 6 odst. 4 písm. l) zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, podle něhož okresní správy sociálního zabezpečení poskytují občanům a organizacím odbornou pomoc ve věcech sociálního zabezpečení. Je tedy zřejmé, že okresní správy sociálního zabezpečení musí občanům a organizacím poskytovat pomoc a poučení, aby pro neznalost právních předpisů neutrpěli v řízení újmu.

Tato povinnost je také jedním z důležitých principů dobré správy, jejichž katalog je uceleně formulován v Souhrnné zprávě o činnosti veřejného ochránce práv za rok 2006, www.ochrance.cz, a v řadě mezinárodních dokumentů, vytvořených zejména na půdě Rady Evropy. Poučovací povinnosti je proto třeba věnovat náležitou pozornost, přičemž každý správní orgán musí v souvislosti s každým svým úkonem poskytnout dotčené osobě přiměřené poučení o jejích právech a povinnostech, je-li to vzhledem k povaze úkonu a osobním poměrům dotčené osoby potřebné.

Nejvyšší správní soud na základě výše uvedeného dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a proto napadený rozsudek Městského soudu v Praze zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1). V dalším řízení je Městský soud v Praze vázán shora vysloveným závazným právním názorem, což znamená, že napadené rozhodnutí žalované ze dne 24. 8. 2005 zruší a věc jí vrátí k dalšímu řízení s pokynem, vysloveným v tomto zrušujícím rozsudku (§ 110 odst. 3 s. ř. s.). V novém rozhodnutí o věci rozhodne soud i o náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti.

Jak již bylo výše uvedeno, usnesením Nejvyššího správního soudu byl stěžovateli ustanoven advokát pro řízení o kasační stížnosti. Z obsahu spisu plyne, že tento advokát na výzvu soudu obsaženou v usnesení č. j. 4 Ads 108/2006 – 40, nereagoval a není zřejmé, že by učinil jakýkoliv úkon v této věci. Za této situace Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že odměna za zastupování tomuto zástupci nenáleží.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 16. srpna 2007

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu